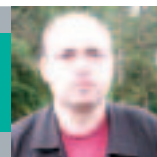

Ramón Piñeiro dende a discrepancia

[Xoán Carlos Garrido Couceiro]

Se facemos unha regra do tres, xa deduciríamos o previsíbel persoeiro que sería homenaxeado nas Letras deste ano. Xa non é sen tempo tendo en conta o panorama. Outro que xa tarda é Filgueira Valverde. Case o consegue desta volta. Figuras controvertidas ideoloxicamente mais que tiveron achegas relevantes ao sistema literario galego houbo outras e tiveron o seu ano. Lembremos os franquistas de primeira hora Risco (1981) e Cunqueiro (1991). E estivo ben que así fose, unha lingua e mesmo unha literatura non se sostén só con militancia impoluta. Agora ben, que achega tivo Piñeiro ademais de ser controvertido ideoloxicamente, por non dicir funcionalmente pertinente ao poder nun momento dado?

Xa sabemos que o amor é cego, e mesmo hai quen quere ver en cada carta deste case ágrafo intelectual un tratado de filosofía. Por que non? Todos os homes son filósofos, dicía Gramsci, mais tamén sinalaba que aínda que todo o mundo sabe cocinar, non lle imos chamar cocineiro a calquera. O caso é que non seremos nós quen quite mérito á súa *Filosofía da Saudade*: estamos acostumados todos os días a atoparmos unha páxina de xornal dedicada a grandes sabios españois que non logran ir máis alá que dicir que "ETA y Al-Qaeda tienen unas estructuras muy parecidas" (José Antonio Marina), "una constitución sin posibilidad de fusilar a Ibarretxe es difícil que se mantenga" (Gustavo Bueno), "El nacionalismo es la enfermedad senil del izquierdismo en España" (Fernando Savater) e cousas polo estilo, e ninguén retira o título de filósofos a estes señores. Ese é o nivel que hai. Non se trata, pois, de nos pormos exquisitos agora cos autóctonos. Con todo, tampouco vale todo.

Non se pode falsear a historia para conseguir o obxectivo de construír un espantallo a medida para adoralo coma un deus á imaxe e semellanza dos seus fieis. Agardamos que se aproveite o ano por quen quixer dedicar tempo e enerxías a tal cousa para profundar de xeito rigoroso e crítico nesta figura. Nese sentido, vén de se presentar unha tese de doutoramento que axiña se substantivará nun libro que responde a un traballo serio e teimudo de Miguel Barros. Ese é o camiño. O seu resultado e as súas opinións poden ser discutíbeis, mais cando menos teremos ocasión de debatermos con fundamento e non limitarnos a asistirnos a cerimonia da confusión sen outro papel que a fe cega na verdade revelada do sacerdote que oficia as diferentes honras que se lle tributan, facendo loanzas vagas e xenéricas á súa calidade moral, ao seu talante dialogante ou á grande influencia da súa mesa camiña na política galega actual. Iso así en abstracto non aporta nada. Agora ben, discutamos en concreto, por exemplo, a súa paternidade do cativo autogoberno que temos. É sabido que, mesmo antes do 36, Piñeiro era reticente a respecto da oportunidade de presentar o Estatuto por canto consideraba que había outras prioridades. Están documentadas diversas respostas negativas á reconstrución do Partido Galeguista logo do 39 (Marino Dónega, Irmáns Saco) e non se decide a pór en práctica este labor organizativo até que teme que o Partido sexa refeito por Valenzuela desde unha óptica prosoviética. Tamén será decisivo na liquidación desta forza política, aínda que, por outra banda, se insiste en apuntar que é o promotor doutras (por exemplo o PSG). Mais o caso é que, na práctica, foi membro da candidatura dunha

forza Estatal, o PSOE, que Castelao sinalara como o maior inimigo do Estatuto Galego xa no seu tempo. E diante disto, cómpre preguntarse que calidade de autonomía se pode agardar reforzando partidos alleos dirixidos desde Madrid?

Contrariamente ao que se di, non é certo que se entrevistase con Giral, nin que lograra que Castelao fose Ministro do seu goberno no 46. Cando menos a documentación á que temos acceso indica todo o contrario (pode que nin sequer propuxera a Castelao para tal posto). Mais o caso é que o interese fundamental que tiña o nacionalismo nese goberno era fixar ao mesmo nivel que vascos e cataláns o status de Galiza, e non só agardar que desde alí se puidese derrubar Franco, cousa que alegou Piñeiro como escusa para se desentender da estratexia do Consello de Galiza. Nese sentido, Castelao era fiel á República, porque a foto fixa de tres estatutos no antes do 18 de xullo é o que máis se parecía ao recoñecemento da estrutura plurinacional do Estado, e non ás 17 Autonomías do "borrón y cuenta nueva" que sostiña e sostén o PSOE. Con todo, foi grazas ao traballo feito polos galeguistas de Castelao nas Cortes (en Montserrat, a pesar do boicot do PSOE galego, e en México, coa oposición belixerante dos prietistas) que foi posíbel que o noso Estatuto fose quedando fixado como dereito adquirido. E, cando no 78 volveron as andadas os "federalistas" de boca para fóra, non lles quedou máis remedio do que distinguiren entre nacionalidades e rexións e estableceren un diferente rango de competencias. Certo que logo veu a "aldraxe", e Piñeiro foi dos que capitaneou a resposta, nos termos de Casares Quiroga, isto é, "non aceptaremos para Galiza menos que para Cataluña". E así foi. Claro que o PSOE co seu "non menos para Andalucía que para Galiza", que logo se estendería a Murcia, A Rioja..., conseguiu finalmente o que xa daquela temía Castelao: rebaixar "Cataluña" ao rango de Galiza, e finalmente rebaixar Cataluña, Euskadi e Galiza ao nivel das outras 15 Autonomías, isto é: o café para todos. Mais Piñeiro está en contra do concepto "decimonónico" de nación. Moi ben. Como chamalo entón? Ou isto é o mesmo que Cantabria? Agardamos ter a ocasión de que aqueles que apelan á súa escola maiéutica nos deran unha resposta a estas cuestións, ou cando menos nos permitiren manifestar a nosa discrepancia, e non que non ficaran todo nun canto delirante a unhas virtudes que en moitos casos (o culturalismo) non foron máis que unha necesidade ou unha obriga imposta.

Disque ten o mérito de "galeguizar" as forzas estatais: xa vemos o galeguizado que están. Sostiña que Galiza tiña que ter tres forzas homologábeis co PC, a socialdemocracia e a democracia cristiá, e ao fin nunha destas características se demostrou axeitada á nosa realidade, en cambio, afirmaba que era imposible un sindicalismo obreiro propio, mais aí está, a pesares do seu prognóstico. Non deu unha. Con todo, véndennos que debemos veneralo pola súa lucidez política e mesmo hai quen o contrapón ao "xenial artista", Castelao, quen non tiña a súa habilidade pragmática para dirixir o nacionalismo. O que tiña Castelao era nacionalismo. O mínimo que se lle pode pedir a quen aspira a tal dirección. Mais o formato haxiográfico desta cerimonia de beatificación non vai axudar ao debate. Non lle negamos aos piñeiristas o seu dereito a renderlle culto, o único que esiximos é o respecto á verdade.